

Plenum

Fredag 14.6.2019 kl. 13.00—13.24

4. Vilande förslag till lag om ändring av självstyrelselagen för Åland (RP 320/2018 rd)

Vilande lagförslag VLF 2/2019 rd

Remissdebatt

Förste vice talman Tuula Haatainen: Ärende 4 på dagordningen presenteras för remissdebatt. Talmanskonferensen föreslår att ärendet remitteras till grundlagsutskottet.

Debatt

13.06 **Mats Löfström r:** Ärade fru talman! Det andra vilande lagförslaget om ändring av Ålands självstyrelselag handlar om en ändring av det ekonomiska avräkningssystemet för Åland.

Det här är en del av den stora självstyrelsrevisionen som pågått de senaste åren under ledning av den parlamentariska kommittén som leddes av president Tarja Halonen, och som föregicks av den så kallade Alec Aalto-rapporten.

På grund av tidsbrist blev man inte under den förra mandatperioden färdig med hela självstyrelsrevisionen. Man beslöt ändå att frikoppla de ekonomiska delarna eftersom man hade nått ett samförstånd kring dem och eftersom de också behövdes för att inte landskaps- och vårdreformen skulle strida mot Ålands självstyrelselag och således vara i strid med grundlagen.

Arvoisa rouva puhemies! Itsehallintolain muutoksen mukaan ehdotetaan, että nykyinen verohyvitysjärjestelmä korvataan uudella verotasoitusjärjestelmällä. Nykyistä tasoitustasojärjestelmää ehdotetaan muutettavaksi joustavammaksi. Ehdotus ei kuitenkaan tarkoita, että mitään verotustoimivaltaa siirrettäisiin Ahvenanmaalle. Siksi on tärkeää korostaa näin vaalikauden alussa, että ahvenanmaalaiset maksavat täsmälleen samat verot valtiolle kuin muutkin suomalaiset. Näistä valtion veroista Ahvenanmaa saa sitten takaisin tasoituksen, jolla rahoitetaan julkisia palveluita, joista itsehallintolain mukaan vastaa Ahvenanmaalla maakunta, ei valtio.

Viime vaalikaudella saavutettu sopimus, jonka eduskunta hyväksyi laajalla enemmistöllä yli hallitus- ja oppositiorajojen, merkitsi myös sitä, että tasoitus eli Ahvenanmaan perusrahoitus nousi 10 miljoonalla eurolla vuodessa. Ahvenanmaalle palautettavien verotulojen määrän nostaminen on jo pitkään ollut perusteltua, sillä nykyinen järjestelmä on 25 vuotta vanha. Tämän järjestelmän voimaantulon jälkeen Ahvenanmaan väestönkasvu on ollut kaksi kertaa nopeampaa kuin muualla maassa, ja Ahvenmaa on nyt prosentuaalisesti suurempi osa maan väestöstä kuin 25 vuotta sitten. Prosenttimääräinen taso, niin kutsuttu tasoitus, joka palautetaan Ahvenanmaalle, ei tosin ole noussut, vaan on pysynyt samalla tasolla 25 vuoden ajan. Ehdotuksen mukaan tulevassa järjestelmässä huomioitaisiin muutok-

Punkt i protokollet PR 18/2019 rd

set Ahvenanmaan väestömäärässä. Tämä on hyvä asia, sillä nykyjärjestelmä on siltä osin ollut puutteellinen.

Arvoisa puhemies! Ensin on kuitenkin korotettava perusrahoitusta, jotta viimeisen 20 vuoden aikana tapahtunut historiallinen väestönkasvu otettaisiin huomioon. Esityksen mukaan ehdotus antaisi Ahvenanmaalle 10 miljoonaa euroa lisää vuodessa, mikä on perusteltua voimakkaasti kasvavan väestön takia. Suurempi väestömäärä tuottaa suurempia verotuloja valtiolle, mutta lisää luonnollisesti myös maakunnan kustannuksia. Julkisten palvelujen järjestämiseksi on siis tärkeää, että Ahvenanmaa saa takaisin riittävän osuuden maksamistaan veroista. Kasvava Ahvenanmaa tarvitsee myös lisäresursseja.

Ongelma, johon on tartuttava nyt, on se, että muutoksen laatiminen liittyy viime hallituskauden maakunta- ja sote-uudistukseen sekä sen rahoittamiseen. Tarkoituksena oli, että uudistus olisi rahoitettu korotetulla valtionverolla, josta Ahvenanmaa olisi saanut enemmän takaisin. Koska uudistusta ei kuitenkaan toteutettu ja tulevan sote-uudistuksen rahoitus on vielä auki, vaikuttaa se käytännössä sopimukseen Ahvenanmaan perusrahoituksen korottamisesta 10 miljoonalla eurolla. Siksi meidän on nyt pikaisesti varmistettava sopimuksen mukainen perusrahoituksen korotus riippumatta tulevan sote-uudistuksen rahoitukseen liittyvistä ratkaisuista. On myös tärkeää, että itsehallintolakiin tehtävät muutokset eivät ole riippuvaisia muista uudistuksista. Näin on perustuslakivaliokuntakin hyvin selkeästi todennut.

Ärade fru talman! Helt avslutningsvis: För att kunna göra det här behöver samtal mellan den nya regeringen och landskapsregeringen föras för att komma överens hur man löser det uppkomna läget. Det finns tid, åtminstone fram till årsskiftet, för att göra det, och finansieringen finns budgeterad i budgetramen. Men det här arbetet borde behöva göras innan vi kan behandla den här frågan till slut i grundlagsutskottet, eftersom det annars är mycket osannolikt att vi får Ålands lagtings bifall, och utan det kan ändringen inte heller godkännas.

Det är avslutningsvis viktigt också att poängtera att vi alla har ett gemensamt intresse att få detta ordnat och att ingen kunde veta slutresultatet gällande vårdreformen på förhand och att det skulle få effekter på just den här frågan. Jag ser fram emot att arbeta vidare med den här frågan i grundlagsutskottet. — Tack.

13.12 Leena Meri ps: Arvoisa puhemies! Täällä on paljon uusia kansanedustajia, ja muillekin kertauksen vuoksi: Vuonna 2013 oikeusministeriö perusti tällaisen parlamentaarisen valmisteluryhmän uudistamaan Ahvenanmaan itsehallintolainsäädäntöä. Olin itse mukana tässä ryhmässä viime kaudella, ja me annoimme kesällä 2017 komiteanmietinnön. Perussuomalaisten jäsenenä toin kannanotoissani esille, että yleisesti, jos on rahoitusmallien muutoksia, ne ovat näissä esimerkeissä palvelleet usein Ahvenanmaata. Komiteassa ei tullut esille mitään sellaista, että Ahvenanmaa ei kykenisi nykyisellä rahoituksella hoitamaan sille kuuluvia tehtäviä. Kyse on perussuomalaisten näkemyksen mukaan enemmänkin siitä, että Ahvenanmaalla on koettu nykymalli epäoikeudenmukaiseksi ja katsottu, että Ahvenanmaan tulisi saada pitää kaikki kerätyt verot ja maksut Ahvenanmaalla. Tämä on meidän näkemyksemme.

Ahvenanmaan talous ei ole heikossa kunnossa, vaan oikeastaan päinvastoin. Tätä tukee myös se, että Ahvenanmaan maakunta on velaton — kuten edustaja Adlercreutz eräänä päivänä täällä huudahti siitä, kun kotikunnassani Hyvinkäällä meillä tosiaan on 100 mil-

Punkt i protokollet PR 18/2019 rd

joonaa euroa velkaa ja meillä on vaikeuksia. Katsomme perussuomalaisissa näin, että Suomen talous on kokonaisuus ja kaikkien tulee jakaa vaikeat ja hyvät ajat tasapuolisesti. Tämä oli meidän viestimme sieltä komiteasta.

Sitten kuitenkin, kun tämä sosiaali- ja terveystuudistus, sote-uudistus, viime kaudella kaatui seinään vaikka kuinka monennen kerran — ja ehkä olisi jo aika miettiä, kannattaako sitä nykymaakuntamallia vain jatkaa sellaisenaan — tästä syystä sitten hallitus toi eduskuntaan esityksen, koska tämä muutti Ahvenanmaan rahoitusmallia, ja sen ideana oli alun perin hallituksen omienkin esitysten mukaan — nämä ilmenevät täältä hallituksen esityksestä, joka tässä on pohjana — että kompensoidaan sen verran alemmalla tasolla, että ne kustannukset, joita siitä sote-uudistuksesta olisi Ahvenanmaalle tullut, olisi kompensoitu, tämä 3 miljoonaa euroa.

No, sitten kävi ilmi näistä asiakirjoista, joista on keskustelu julkisuudessa tänä vuoden helmikuussa, että Ahvenanmaa ei suostunut tällaiseen. Oikeastaan valtioneuvosto sitten ilmeisesti — ainakin joidenkin ministerien lausuntojen mukaan — pakotettuna, koska he halusivat viedä sote-asiaa eteenpäin, joutui suostumaan tähän Ahvenanmaan ehdotukseen. Otan sitaatin valtioneuvoston yleisistunnosta. Tämän vuoden helmikuun 6. päivästä on ministeri Terhon esittämä ponsi, joka alkaa näin: ”Hallituksen esitys Ahvenanmaan itsehallintolain muuttamiseksi perustuu kokonaisuudistuksen valmistelun lisäksi oikeudelliseen ja yhteiskunnalliseen tarpeeseen ratkaista sote- ja maakuntauudistukseen liittyvät Ahvenanmaan rahoituskysymykset” — ja huomata seuraava lause — ”vaikka tällainen ratkaisu ei erillisenä olisi hyväksyttävissä. Sote- ja maakuntauudistuksen toteutuminen luo näin ollen oikeudellisen ja yhteiskunnallisen tarpeen esitetylle hallituksen esitykselle.” Elikkä tämä hallituksen esitys, joka nyt meillä on, käsitellään perustuslain säätämisyjärjestyksessä, ja siksi tämä on tässä uudessakin eduskunnassa nyt toista kertaa. Tämä jätettiin lepäämään.

Tässä on ollut ideana sote-asoiden ratkaiseminen. Sote on kaatunut. Tälle rahoituksen nostamiselle ei ole tällä hetkellä mitään tarvetta, ja kuten esimerkiksi edustaja Kanerva minusta oivallisesti sanoi, tässä on takana tämä kokonaisuudistus, jossa komiteassa itsekkin olen istunut. Tässä olisi tarkoituksenmukaista tehdä se kokonaisuudistus. Täällä on ollut joitakin puheenvuoroja, että hyvin yhteisymmärryksessä tehtiin näitä lausuntoja, ja ainakin perussuomalaiset hyvin vahvasti toivat esille sen, että kaikki jakavat hyvät ja huonot ajat ja täällä ei ole erityisalueita, joille taataan aina se, että heillä on semmoiset ajat, että on velattomuutta ja on totuttu tiettyihin palvelutasoihin.

Tässä tulee nyt selkeästi sitten rahoitusperusteen muutos aivan tästä edellisen kauden sote-uudistuksesta johtuen, ja itse asiassa toivonkin nyt, että ensinnäkin perustuslakivaliokunta mietintövaliokuntana hylkää tämän esityksen tarpeettomana ja toiseksi pitäisi tehdä tämä kokonaisuudistus ja kuulla rauhassa kaikki partit. Tämä tehtiin nimenomaan silloisten ministereiden kertomusten mukaan sote-uudistuksen eteenpäinviemiseksi. Niin sanotusti suostuttiin siihen, että Ahvenanmaa ei tule suostumaan alhaisempaan hyvitykseen. En nyt viitsisi käyttää ihan sitä kiristämisen sanaa tässä yhteydessä, mutta eipä paljoa puutu. — Kiitos.

13.17 Mats Löfström r: Ärade fru talman! Ledamot Meris åsikt i de här frågorna är sedan länge känd. Tre stycken kommentarer för att lite öppna upp det som ledamot Meri tog upp: För det första att Åland skulle vara skuldfritt. Det stämmer bra att landskapet Åland är skuldfritt. Men på Åland finns det också 16 kommuner — som ledamot Meri känner till —

Punkt i protokollet PR 18/2019 rd

och de är inte skuldfria utan de har också samma skuldsättningsgrad som till exempel Hyvinge eller andra kommuner i landet. Om du till exempel jämför Mariehamn med Hyvinge så är skuldsättningsgraden ungefär på samma nivå. Så det går inte att säga att Åland är skuldfritt även om man på landskapsnivå är skuldfritt, men det offentliga Åland är inte skuldfritt.

För det andra gällande minister Sampo Terhos förslag i statsrådet under förra mandatperioden. Det hade vi ju också en lång diskussion om i grundlagsutskottet, där också Leena Meri var ledamot under förra perioden, och vi konstaterade också i grundlagsutskottets betänkande i det här ärendet att det var en åsiktsyttring från regeringens sida, från Sampo Terhos sida och de blå ministrarna i regeringen då, men att det inte har någon effekt på hela det här lagförslaget eller betänkandet från grundlagsutskottet. Grundlagsutskottet slog mycket tydligt fast att ändring av Ålands självstyrelselag är en så stor och allvarlig sak att den inte kan vara kopplad till några andra reformer, utan de här sakerna är helt oberoende av varandra. Så konstaterade grundlagsutskottet i sitt betänkande, och det är faktiskt så att regeringen är underställd riksdagen och att grundlagsutskottets åsikt här har mycket stor betydelse.

Och sedan för det tredje gällande att den ekonomiska delen i förhållande till den helhetsrevisionen som man arbetade med i den parlamentariska kommittén som Tarja Halonen ledde, och där också Leena Meri och jag själv var med. Det här är en del av den helhetsreformen. Man plockade ut de ekonomiska delarna, och man har nått samförstånd mellan Åland och riket att gå vidare med de här ekonomiska delarna, och de passar helt perfekt ihop med den helhetsrevisionen som görs och kommer att fortsätta under den här mandatperioden. Så det är inga problem med den biten.

13.21 Leena Meri ps: Arvoisa puhemies! Minulla ei kyllä ole mitään muistikuvaa tällaisesta keskustelusta, jossa perustuslakivaliokunta nimenomaan olisi todennut, että ministerien puheenvuoroilla ei olisi merkitystä, koska tämä on nimenomaan merkitty valtioneuvoston pöytäkirjaan. En muista tällaista keskustelua käyneeni missään yhteydessä.

Toisaalta sitten taas hallitus toteaa itsekin tässä esityksessään itsehallintolain muutoksesta sivuilla 9—11, että tässä on kysymys sote-ratkaisusta. Itse jätin perustuslakivaliokunnan jäsenenä tästä eriävän mielipiteen, ja me äänestimme salissa tästä. En ainakaan löydä perustuslakivaliokunnan lausunnosta, mistä kuitenkin ne perustuslakivaliokunnan kannanotot käyvät ilmi, että perustuslakivaliokunnassa olisi todettu jotakin tämänsuuntaista, mitä Löfström esittää.

Lisäksi kuulemisissa ja lausunnoissa Ahvenanmaan osalta kävi selkeästi esille se — niin kuin useissa keskusteluissa on käynyt esille — että kysymys on siitä, että halutaan enemmän rahoitusta Ahvenanmaalle. Tässä poliittisessa tilanteessa me perussuomalaiset katsoimme jo tuossa keväällä, kun äänestytimme tästä, että kun maakuntahallitus antaa sieltä jonkun viestin, että he suostuvat tähän tasoitusperusteeseen, niin katsoimme, että nyt olisi meidän aika antaa täältä viesti, että mepä emme suostu. Ei tämä voi mennä niin, että toinen sanelee lopputuloksen ja sitten muut vain kumileimasimena sen leimaavat. Kysymys on nimenomaan tästä, ja hallituksen puolesta minun mielestäni täysin selkeästi ilmaistiin se, että koska sote haluttiin viedä maaliin ja siitä tuli Ahvenanmaalle kuluja ja se piti kompensoida, niin lähdettiin sitten tämmöiseen ylikompensatioon, noin 14 miljoonan kompensatioon hallituksen ja valtiovarainministeriön omien laskelmien mukaan. Eli tässä pitää nyt erottaa kaksi eri asiaa. Ja jos edustaja Löfström haluaa verrata maakuntia ja kuntia, niin

Punkt i protokollet PR 18/2019 rd

voidaan sitten verrata maakuntaa vaikka Suomen valtioon: olemme erittäin velkaisia. Eli ihan miten vaan.

Hyvä, että te myönnätte sen, että siellä ollaan velattomia ja ollaan ehkä totuttukin siihen. Hyviä ja huonoja aikoja, jos me kerran olemme samaa valtakuntaa, pitää jakaa. Meillä ei pitäisi olla alueita, jotka ovat paremmassa asemassa kuin muut.

Riksdagen avslutade debatten.

Riksdagen remitterade ärendet till grundlagsutskottet.